

Povídky vydolované z byvšího světa

Vy jste dosud neznali prozaika **Jana Stavinohu**?

Já také ne. Žije v Amsterdamu, píše nizozemsky. Česky mu dosud nic nevyšlo. Až nyní: v autorském překladu publikoval svoji prozaickou prvotinu z roku 1982.

JOSEF CHUCHMA

Ještě nějaké základní informace o autorovi, který by se našinci rozhodně neměl plést se spisovatelem Františkem Stavinohou (1928–2006), neboť pod tímž příjmením si asi těžko představil větší protivy. Stavinoha František byl profesně spjat s dělnickým, zejména hornickým prostředím a byl za minulého režimu náležitě angažovaným autorem. Stavinoha Jan (* 1945) určitě ne: vystudoval hru na klasičskou kytaru, pracoval jako redaktor v rozhlase, po srpnu 1968 emigroval, usadil se v Holandsku, kde se živil jako hudebník a učitel hudby.

A od osmdesátých let píše; prvotinu *Pražský dixieland* diktoval své ženě ve směsici angličtiny a nizozemštiny. Nyní je vcelku zavedeným nizozemským autorem s řadou knih, které má na svých internetových stránkách (www.jan-stavinoha.nl) pěkně vystaveny ve virtuální knihovně; ta zatím poslední je z roku 2011 (*De buurman van Socrates*).

Když cizina, tak Bulharsko

Svazek *Pražský dixieland* obsahuje tučet povídek situovaných do Prahy druhé půle 50. a první půle 60. let minulého století. Figury a figúrky těch realistických textů – hudebníci, výtvarníci, studenti, žáci, redaktoři, hoteliéři apod. – se pohybují vesměs po Starém i Novém Městě pražském, Vinohradech a jiných dnes centrálních čtvrtích metropole. Pracují tam, navštěvují školy, žijí tam. Ze Stavinohových povídek je cítit nezalidněnost, zeshedlost, zaprášenost, pomalost, svého druhu poetičnost historického centra v zemi, která stagnuje, přešlapuje, je izolována od dynamiky moderního (západního) světa. Lidi a lidičky nespíchají, popíjejí, předstírají, že pracují, utká-

vají se s nedostatkem a nedostatky všemožného druhu, podnikají proto obchody v naturáliích. Mají čas spolu hovořit, baví se, ale také jsou buzerováni příslušníky Veřejné bezpečnosti, kteří projevují všemožnou starost o pořádek, ačkoliv základním uspořádáním té společnosti je, s dovolením, bordel.

**Když tolerantně
přistoupíme na onu
základní „antikvárnost“
Stavinohova
povídkového tuctu,
můžeme si povšimnout
partii a situací
povedených, replik
nadále vtípných**

Strach a úzkost si podávají ruku s nudou a lhostejností.

Stavinoha toto vše evokuje perezem lehkým, hlasem pobaveným, stylem rozverným, v němž by někdy za vtip prodal babičku. Jde o humor literárně poněkud plebejský a vousatý. Celá ta kniha ostatně přichází z jiného světa: působí jako reedice už kdysi dávno vyda-

ného svazku, jako soubor typický pro určitou emigrantskou literární produkci, která sice svobodně psala o životě v komunismu, ale literárně, umělecky nepřekročila stín své doby a dnes z ní zůstal víceméně dokument o určité produkci dané epochy. Když však tolerantně přistoupíme na onu základní „antikvárnost“ Stavinohova povídkového tuctu, můžeme si povšimnout partii a situací povedených, replik nadále vtípných, schopnosti bez dlouhého mudrování vystihnout absurdity, které jsou větším dílem zapříčiněny konkrétními společenskými pořádky, menším dílem pak nesmrtelnými lidskými vlastnostmi. Stavinoha nechodil, nemusel chodit kolem horké kaše: přisoudil Veřejné či Státní bezpečnosti nebo členství KSČ role a významy, které v komunistickém Československu měly, aniž by je demonizoval či bagatelizoval. Patřily ke zdejšímu životu. Jiná věc je, že autor v zájmu story, příběhu základní povídkové situace nejednou vyšroubuje k nevěrohodným fabulačním výkrutům.

Nejpovedenější povídkou *Pražského dixielandu* nesporně je číslo zvané *Bednářovy prázdniny*. Žáci

základní školy v žižkovské Lupáčově ulici si na začátku školního roku ve třídě vyprávějí, kde pobývali v létě, kam s rodiči vyjeli na dovolenou. Bulharsko – Bulharsko – Bulharsko... uvádí jeden za druhým. Jenže žák Bednář suše řekne, že byl o prázdninách v Anglii. Soudružka učitelka Bílková je konsternována a běží to sdělit řediteli školy, který s Bílkovou zasedne k papírům a zjistí, že Bednář nedostal od školy souhlasné stanovisko k takové cestě. Jak je tedy možné, že do Anglie vyjel?! Ředitel pro to najde vysvětlení, které je „stavinohovsky“ přitažené za vlasy, ale pointa či spíše celkové vyústění, jež tu nebudeme prozrazovat, je výtečné.

Pražský dixieland je splátka dluhu, která neuráží. Střídmě vzato: docela budí zvědavost, co ještě dalšího se v knihách Jana Stavinohy vyskytuje, kam se autor vyvinul. Snad tu tedy nezůstane u této premiérové publikace „našeho muže v Amsterdamu“.

Jan Stavinoha: Pražský dixieland

Ilustroval Michal Puchač.
Dokořán, Praha 2016, 192 stran